

Pintures rupestres i graffitis: tan lluny i tan a prop

Educació Secundària | Guia de l'activitat

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

INSITU
PATRIMONI I TURISME

Continguts de la guia

Introducció	1
Dades bàsiques de l'activitat	2
Disseny de l'activitat	3
Objectius generals	3
Adaptació curricular	3
Competències bàsiques i àrees treballades	4
Objectius d'aprenentatge	6
Continguts	6
Quadre resum de l'adaptació curricular	8
Desenvolupament de l'activitat	10
Quadre resum del desenvolupament de l'activitat	13

Introducció

Poden tenir alguna cosa en comú les pintures prehistòriques i els graffitis contemporanis? A primera vista podríem dir que no; separades per milers d'anys en el temps, amb tècniques i objectius totalment diferents, no semblen tenir punts de connexió. Però si situem aquestes dues manifestacions en un context molt més ampli, i les considerem com a mitjà d'expressió d'un grup o d'una societat, llavors les connexions comencen a sorgir: els autors volen transmetre un missatge determinat, el lloc on trobem aquestes manifestacions mai és casual... el què, el com i el qui, és el que les diferencia. El propòsit d'aquesta activitat és apropar els alumnes a les pintures rupestres i als graffitis no com a produccions artístiques en si mateixes, amb tècniques i procediments específics, sinó com a vehicles d'expressió que els permetin arribar a caracteritzar les societats que les han creades.

En un currículum estructurat per competències, on l'objectiu final no és la mera absorció de continguts sinó l'adquisició d'una sèrie de competències que permeti als alumnes viure en el món actual, l'art esdevé una eina molt potent per ajudar-los a desenvolupar l'opinió crítica i la creativitat. Una de les virtuts de l'art és que permet analitzar-lo des de nombroses perspectives; les produccions artístiques desperten reaccions i provoquen opinions molt diverses segons qui les observa. En l'art, res és mai blanc o negre, no hi ha una resposta única i vertadera. Això, traslladat al món real, ha de possibilitar que els alumnes compreguin que no existeix una única manera de entendre el món, totes són vàlides i s'han de tractar amb respecte, alhora que potenciem que els alumnes esdevinguin en un futur ciutadans amb esperit crític que participen del món que els envolta i no mers observadors dels esdeveniments que se succeeixen al seu voltant.

Dades bàsiques de l'activitat

- **Destinataris** | Educació Secundària
- **Breu descripció** | Mitjançant una comparativa entre les pintures prehistòriques i els graffitis contemporanis, els alumnes s'introduiran en el món dels significats de l'art. Què volen/volien transmetre els i les artistes? De quantes maneres podem interpretar l'art? Què ens diu l'art de les societats que el creen? Els alumnes també treballaran les tècniques pictòriques de les pintures prehistòriques i dels graffitis, buscant punts de connexió entre ambdues manifestacions.
- **Conceptes clau** | graffiti; pintures prehistòriques; interpretació; simbologia; tècnica pictòrica
- **Temps estimat de duració** | 1 hora 50 minuts - 2 hores
- **Materials necessaris** | No caldrà portar res per desenvolupar l'activitat. Al Centre es facilitarà tot el material que necessitaran els alumnes.

Disseny de l'activitat

Objectius generals

Entendre l'art com a mitjà d'expressió fonamental de l'esser humà al llarg de la Història.

Reflexionar sobre el significat de les pintures del Cogul i els elements que les formen.

Ser conscients de les diferents interpretacions que pot suscitar el fet artístic.

Relacionar les pintures (prehistòriques i graffitis) amb el seu context històric i comprendre que aquestes són un reflex de les societats que les crea.

Fer servir l'art per construir pensament crític.

Convertir l'experiència en un espai viu, de debat i aprenentatge.

Fomentar l'autonomia davant les pintures i la curiositat pel fet artístic: aprendre a mirar.

Adaptació curricular

Aquesta activitat educativa ha estat dissenyada seguint el que estableix el Decret 187/2015, de 25 d'agost, que ordena els ensenyaments de l'educació secundària. Aquest nou currículum situa les competències que l'alumnat necessitarà per desenvolupar les seves funcions en la societat al centre del procés educatiu, esdevenint l'eix vertebrador.

■ Competències bàsiques i àrees treballades

Aquesta activitat treballa fonamentalment l'àmbit de l'educació artística, tant en la seva vessant interpretativa com en la seva vessant creativa. Concretament, es centra en la dimensió simbòlica i comunicativa de l'art, emprant-lo com a vehicle que permeti els alumnes apropar-se a les societats prehistòriques i a la societat contemporània mitjançant l'anàlisi de les seves manifestacions artístiques. Tanmateix, els mateixos alumnes podran treballar aquest aspecte de l'art de manera pràctica, creant una composició i dotant-la de significat. L'àmbit lingüístic, i concretament l'expressió oral, és el següent àmbit treballat. L'activitat s'organitza en activitats de grup, per tant és fonamental que els alumnes dialoguin, debatin i expressin les seves pròpies idees per portar a terme el treball. Tot i que les ciències socials no estan específicament treballades a nivell de continguts, és necessari senyalar la importància de les competències relacionades amb la dimensió cultural i artística, basades en el respecte a la creació artística, en la valoració del patrimoni cultural i el fet artístic com a fet cultural.

Àrees	Competències pròpies de l'àrea	Aportacions de les àrees a les competències bàsiques
Educació artística (àrea principal)	Competència artística i cultural	Competència en el coneixement i la interacció en el món físic Competència social i ciutadana
Llengua catalana i literatura	Competència comunicativa lingüística i audiovisual	Competència d'aprendre a aprendre Competència d'autonomia i iniciativa personal

Competència artística i cultural

L'activitat planteja una mirada a les pintures rupestres i als graffiti basada en la reflexió i la interpretació. Més enllà de les qüestions purament tècniques i formals, l'art esdevé una eina molt potent per conèixer i comprendre la societat. Les manifestacions artístiques són el resultat d'una manera d'entendre i viure el món determinada; en cada període històric, l'ésser humà s'ha expressat mitjançant l'art amb motivacions i propòsits diferents. Aquesta activitat, doncs, parteix de la reflexió i la interpretació dels mateixos alumnes de les pintures rupestres i els graffitis, posant èmfasi en la diversitat i multiplicitat de mirades amb les quals ens podem apropar a l'art. Dins aquesta competència és també fonamental el desenvolupament d'una actitud de respecte vers la diversitat d'expressions cultural així com vers el patrimoni artístic i cultural.

Aquesta diversitat d'interpretacions i la funció de l'art com a vehicle d'expressió es treballarà també de manera pràctica. Els alumnes hauran de trobar un tema d'interès i plasmar-lo en una producció artística dotada de significat.

Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic

L'art esdevé, en aquesta activitat, una eina a partir de la qual entendre tant el món que habitem com les societats prehistòriques del passat. Els esdeveniments que tenen lloc al món, tant a nivell local com a nivell nacional i internacional, provoquen en nosaltres reaccions, opinions i sentiments diversos que, plasmats mitjançant l'art, ens ajuden a comprendre el que està passant. Traslladat al passat, de la mateixa manera, les diferents societats han anat plasmant al llarg de la Història allò que pensaven i creien, allò que passava, allò que veien; l'anàlisi d'aquestes produccions, per tant, ens ha de permetre poder comprendre millor quin era l'entorn en el qual van viure aquestes societats.

Competència comunicativa lingüística i audiovisual

Competència oral. Dins la dimensió comunicativa, es treballarà tant la parla i la conversa com l'escolta i la comprensió. Els alumnes hauran d'expressar les seves idees, observacions i opinions, defensant els seus arguments d'una manera coherent i raonada. Tanmateix, hauran de saber escoltar i interpretar les idees i les opinions dels seus companys i companyes per tal de portar a terme el treball col·lectiu. Serà fonamental, doncs, que els alumnes posin en pràctica les normes que regeixen les interaccions comunicatives. Aquesta competència es treballarà a partir de les respostes a les qüestions que plantejarà l'educador/a i els propis companys i companyes, les discussions dels grups de treball i l'exposició oral davant la resta de la classe.

Competència social i ciutadana

Per portar a terme el treball en equip, els alumnes hauran de treballar des del respecte a la resta de companyes i companys de classe, sent conscients de la diversitat d'opinions que pot suscitar un tema així com de les diferents maneres que hi ha d'entendre una producció artística, on també entren en joc les diferències culturals.

Competència d'aprendre a aprendre

Els alumnes són els encarregats de guiar el seu propi aprenentatge al llarg de l'activitat. Partint dels seus coneixements previs, en construïran i incorporaran de nous mitjançant la reflexió personal i les aportacions de la resta de companys. El treball en grup esdevé clau per a aquest propòsit, ja que implica prendre decisions sobre la manera de treballar i la informació a tractar. Els continguts no vindran donats, sinó que hauran de ser els mateixos alumnes els que els creïn a partir del seu propi treball, aprenent els uns dels altres i avaluant la seva progressió.

Competència d'autonomia i iniciativa personal

A nivell individual suposa desenvolupar la responsabilitat, l'autoestima (en aquest sentit, pel que se sap i el que es pot oferir a la resta del grup) i l'autocrítica. El treball amb els altres implica, a més, posar en pràctica les habilitats socials per relacionar-se,

cooperar i treballar en equip: saber valorar les idees dels altres, saber dialogar i ser flexible. Els alumnes s'han de fer responsables del bon funcionament del treball en grup i de la resolució dels problemes que puguin sorgir, així com del seu propi treball, actuant amb iniciativa i seguretat i desenvolupant la seva creativitat.

■ Objectius d'aprenentatge

Analitzar les produccions artístiques des de la vessant interpretativa.

Relacionar les produccions artístiques amb contextos socials i períodes històrics concrets.

Entendre les produccions artístiques com a mitjans d'expressió fonamentals de l'esser humà al llarg de la Història.

Descodificar les produccions artístiques per intentar extreure'n els seus significats.

Valorar i respectar les produccions artístiques.

Identificar tècniques i procediments emprats en la creació de les pintures rupestres prehistòriques i en els graffitis.

Desenvolupar la creativitat per plasmar gràficament temes rellevants pels alumnes.

Emprar la creació artística per expressar idees i sentiments propis.

Aprendre a treballar cooperativament amb els companys i companyes de classe, per tal d'arribar a un consens sobre les tasques a fer.

Expressar les pròpies idees i respectar les idees i opinions dels altres.

Aplicar les dinàmiques i les normes que regeixen la conversa en grup i l'exposició oral.

■ Continguts

Àmbit artístic

Percepció i escolta

El procés de comunicació visual: elements i factors que hi intervenen | **1r 2n 3r**

4t

Codificació i descodificació dels missatges visuals | **2n 3r**

Components de la representació gràfica | **1r**
Codis de comunicació gràfica | **2n 3r**
Funcions de la comunicació | **2n 3r 4t**

Expressió, interpretació i creació

Procediments tècnics de representació, processos artístics i tècniques de comunicació visual i audiovisual | **1r 2n 3r 4t**
Interpretació de les produccions artístiques: anàlisi amb elements formals i conceptuals | **2n 3r**
La producció artística com a vehicle per a l'expressió i la comunicació d'emocions i idees | **1r**
Processos creatius | **1r 2n 3r 4t**
Interpretació i lectura de les produccions artístiques: anàlisi amb elements formals i conceptuals | **1r 4t**
L'obra d'art: valors funcionals, estètics, culturals i discursius | **4t**
Atribució de valors i significació de la producció artística | **4t**

Societat i cultura

La funció de l'art en diferents moments històrics | **1r**
L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures | **2n 3r**
El paper de l'artista en els diferents moments històrics | **2n 3r 4t**
Funció social de les produccions artístiques en l'actualitat | **2n 3r**
El treball cooperatiu en la producció artística | **1r 2n 3r 4t**

Àmbit lingüístic

Llengua catalana i literatura

Comunicació oral

Àmbits: vida quotidiana, relacions socials, vida acadèmica i mitjans de comunicació | **1r 2n 3r 4t**
Processos de comprensió oral: reconeixement, selecció, interpretació, anticipació, inferència, retenció | **1r 2n 3r 4t**
Debats | **1r 2n**
Debats pautats i reglamentats | **3r 4t**
Recerca i exposició d'informació | **1r 2n 3r**
Estratègies comunicatives per a l'inici, manteniment i finalització de les interaccions | **1r 2n 3r 4t**
Cooperació i respecte envers les diferències d'opinió en les situacions de treball cooperatiu | **1r 2n 3r 4t**
Assertivitat i manteniment de les pròpies idees | **2n 3r 4t**

Quadre resum de l'adaptació curricular

Dimensió		Competències pròpies de l'àmbit		Continguts específics					Objectius educatius			
				1r	2n	3r	4t					
Ambit artístic	Percepció i escolta	<p>Competència 1 Utilitzar estratègicament els elements dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques</p> <p>Competència 2 Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural</p>	Visió i percepció	El procés de comunicació visual: elements i factors que hi intervenen	X	X	X	X	<p>Analitzar les produccions artístiques des de la vessant interpretativa.</p> <p>Relacionar les produccions artístiques amb contextos socials i períodes històrics concrets.</p> <p>Entendre les produccions artístiques com a mitjans d'expressió fonamentals de l'esser humà al llarg de la Història.</p> <p>Descodificar les produccions artístiques per intentar extreure'n els seus significats.</p> <p>Valorar i respectar les produccions artístiques.</p> <p>Identificar tècniques i procediments emprats en la creació de les pintures rupestres prehistòriques i en els graffitis.</p> <p>Desenvolupar la creativitat per plasmar gràficament temes rellevants pels alumnes.</p> <p>Emprar la creació artística per expressar idees i sentiments propis.</p>			
				Codificació i descodificació dels missatges visuals		X	X					
				Fonaments del llenguatge visual								
				Components de la representació gràfica	X							
				Codis de comunicació gràfica		X	X					
				Funcions de la comunicació		X	X	X				
				Les tècniques i els sistemes de representació								
				Procediments tècnics de representació, processos artístics i tècniques de comunicació visual i audiovisual	X	X	X	X				
				Interpretació de les produccions artístiques: anàlisi amb elements formals i conceptuals		X	X					
				La creació artística								
Expressió, interpretació i creació	<p>Competència 4 Interpretar i representar amb formes bidimensionals i tridimensionals, estàtiques i en moviment</p> <p>Competència 5 Compondre amb elements dels llenguatges artístics utilitzant eines i tècniques pròpies de cada àmbit</p>	La producció artística	La producció artística com a vehicle per a l'expressió i la comunicació d'emocions i idees.	X				<p>Valorar i respectar les produccions artístiques.</p> <p>Identificar tècniques i procediments emprats en la creació de les pintures rupestres prehistòriques i en els graffitis.</p> <p>Desenvolupar la creativitat per plasmar gràficament temes rellevants pels alumnes.</p> <p>Emprar la creació artística per expressar idees i sentiments propis.</p>				
			Processos creatius	X	X	X	X					
			Interpretació i lectura de les produccions artístiques: anàlisi amb elements formals i conceptuals.	X			X					
			L'obra d'art: valors funcionals, estètics, culturals i discursius				X					
			Atribució de valors i significació de la producció artística				X					
			Funció social de l'art									
			La funció de l'art en diferents moments històrics	X								
			L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.		X	X						
			El paper de l'artista en els diferents moments històrics		X	X	X					
			Funció social de les produccions artístiques en l'actualitat		X	X						
Societat i cultura	Valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions	Funció social de l'artista en els diferents moments històrics	El paper de l'artista en els diferents moments històrics	El treball cooperatiu en la producció artística	X	X	X	X				
					X	X	X	X				

Àmbit lingüístic		Continguts específics					Objectius educatius				
Dimensió	Competències pròpies de l'àmbit	Textos orals				1r	2n	3r	4t		
Comuni- cació Oral	Competència 7 Obtenir informació, interpretar i valorar textos orals de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics, incloent-hi els elements prosòdics i no verbals	Àmbits: vida quotidiana, relacions socials, vida acadèmica i mitjans de comunicació				X	X	X	X		
	Competència 8 Produir textos orals de tipologia diversa amb adequació, coherència, cohesió i correcció lingüística, emprant-hi els elements prosòdics i no verbals pertinents	Processos de comprensió oral: reconeixement, selecció, interpretació, anticipació, inferència, retenció				X	X	X	X		
	Competència 9 Emprar estratègies d'interacció oral d'acord amb la situació comunicativa per iniciar, mantenir i acabar el discurs	Interaccions orals presencials i multimèdia								Aprendre a treballar cooperativament amb els companys i companyes de classe, per tal d'arribar a un consens sobre les tasques a fer.	
Actitudinal i plurilingüe	Actitud 2 Implicar-se activament i reflexiva en interaccions orals amb una actitud dialogant i d'escolta	Debats				X	X			Expressar les pròpies idees i respectar les idees i opinions dels altres.	
		Recerca i exposició d'informació				X	X	X	X	Aplicar les dinàmiques i les normes que regeixen la conversa en grup i l'exposició oral.	
		Estratègies comunicatives per a l'inici, manteniment i finalització de les interaccions				X	X	X	X		
		Cooperació i respecte envers les diferències d'opinió en les situacions de treball cooperatiu				X	X	X	X		
		Assertivitat i manteniment de les pròpies idees					X	X	X		
		Debats pautats i reglamentats						X	X		

Desenvolupament de l'activitat

Treball col·lectiu. Hi ha punts de coincidència entre les pintures rupestres i els graffitis?

El taller començarà amb una activitat de reflexió i el debat sobre les pintures rupestres i els graffitis per part dels alumnes. Mitjançant les preguntes de l'educador/a, que **15** actuarà com a mediador/a (1), buscaran semblances i diferències entre totes dues **20 min** manifestacions.

(1) Primera pregunta: què està passant en les imatges?

Segona pregunta: què et fa pensar això?

Tercera pregunta: què més està passant?

Penseu que poden tenir alguna cosa a veure, les pintures rupestres i els graffitis? Trobeu alguna semblança entre totes dues manifestacions? I alguna diferència?

Creieu que les motivacions dels pintors de la Prehistòria van ser les mateixes que les de les autors dels graffiti?

Què penseu que podrien significar les pintures rupestres prehistòriques?

Podrien tenir el mateix significat que un graffiti?

On trobem pintures rupestres? I graffitis? Penseu que aquests llocs són casualitat o van ser (i són) escollits per alguna raó concreta?

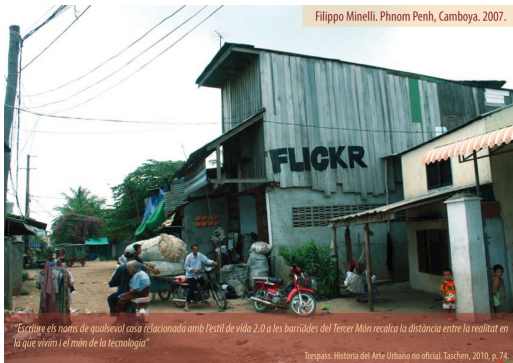
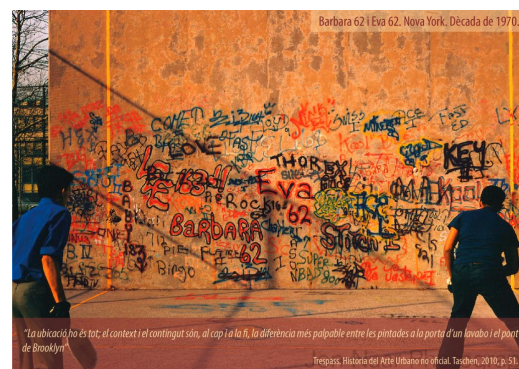
Moltes vegades, els graffitis són considerats actes vandàlics. Penseu que tots els graffitis són iguals?

Qui creieu que podria haver estat l'autor de les pintures rupestres? Tenen la mateixa consideració aquests artistes i els graffiters?

Última pregunta: què has après i com ho apliquem al dia a dia?

Treball per grups Una Mirada als graffitis.

La classe es dividirà en cinc grups. Cada grup rebrà una imatge d'un graffiti actual que haurà d'interpretar seguint les preguntes i activitats recollides a la fitxa de treball, que aniran encaminades a reflexionar sobre el per què d'aquests graffitis, els seus possibles significats i en quin context han pogut ser creats. Després, es posaran en comú les diferents interpretacions que els alumnes hagin fet dels graffitis. Per finalitzar, es farà una síntesi del fenomen del graffiti, reflex de la societat actual, i dels missatges que volen transmetre els seus autors a partir d'un petit reportatge sobre els graffitis d'un **30** dels artistes actuals més reconeguts, Banksy. Aquesta síntesi partirà de les pròpies **40 min** inquietuds dels alumnes i d'allò que més els hagi cridat l'atenció.

Treball per grups. Una Mirada a les pintures del Cogul

Seguint la mateixa dinàmica que en l'activitat anterior, cada grup rebrà una imatge amb una part de les pintures prehistòriques i els gravats del Cogul. A partir de les preguntes plantejades a la fitxa de l'alumne, els alumnes reflexionaran sobre les societats que van crear aquestes manifestacions, intentant deduir els seus significats i les característiques d'aquestes societats a partir del que hi veuen representat. Seguidament ho posaran tot en comú i treballaran el context en el qual es desenvolupen les pintures i els gravats del Cogul a partir d'un vídeo elaborat per l'IPHES.

Al llarg d'aquestes tres primeres activitats, l'educador/a anirà construint el context de les pintures rupestres i dels graffitis a mesura que els alumnes vagin fent les seves reflexions sobre aquests dos fenòmens. En ambdós casos, els autors tenen com a objectiu transmetre un missatge, com qualsevol sistema de comunicació, i no una lectura purament d'art per art. Però en aquest missatge hi ha una diferència molt important entre graffiti i rupestre. El graffiti envia un missatge de protesta o de denúncia i per tant en contra sovint dels cànons establerts de la societat actual. En canvi en les pintures rupestres el missatge estaria encaminat en favor de la comunitat i suport o ritual o aprenentatge de les seves activitats. S'ha de destacar, però, que **30** possiblement mai podrem acabar de saber **40 min** què signifiquen exactament les pintures ja que ens falten les claus socials i culturals de l'entorn en què van ser creades.

Treball de síntesi per grups. La nostra pròpia mirada

L'activitat finalitzarà amb la realització d'una composició per part dels alumnes sobre un DIN A3. Dividits en els mateixos grups que en les activitats anteriors, cada grup haurà de treballar per tal d'arribar a un consens i trobar un tema que els interessi representar, així com els elements que millor el poden descriure. Aquesta és una activitat de síntesi, ja que igual que les pintures rupestres i els graffitis, la seva obra serà un reflex de les seves emocions i de la seva manera d'entendre el món; en definitiva, un reflex del context en el que viuen. En acabar, hauran d'explicar a la resta de companys el perquè de la seva composició. **30 min**

Quadre resum de l'activitat

	Què farem	Com ho farem	Materials	
Col·lectiu	Trobar connexions entre l'art rupestre i els graffitis	Reflexió inicial mediada per l'educador/a, amb l'objectiu de que els alumnes trobin similituds i diferències entre les pintures rupestres i els graffitis.	Reproducció de les pintures del Cogul Imatges de graffitis	15-20 min
Per grups	Treballar el significat i el context dels graffitiss	La classe es dividirà en grups. Cada grup treballarà un graffiti a partir de les preguntes de la fitxa de l'alumne. Després tots els grups posaran en comú la interpretació que han fet sobre el mateix i es treballarà el fenomen del graffiti a través d'un vídeo sobre Banksy	Imatges de graffitis Fitxa de l'alumne Vídeo sobre Banksy	30-40 min
	Treballar el significat i el context de les pintures rupestres del Cogul	Dividits en els mateixos grups, cada grup rebrà una imatge amb una part de les pintures i els gravats del Cogul, que treballaran a partir de les preguntes de la fitxa de l'alumne. Després tots els grups posaran en comú la interpretació que han fet sobre el mateix i treballaran les pintures a partir d'un video-reproducció de l'IHPES.	Imatges del Cogul Fitxa de l'alumne Vídeo-reproducció	30-40 min
	Síntesi. Creació d'una composició per part dels alumnes	Cada grup haurà de crear una composició sobre un tema que els interessi, dotant-la de significat.	Full DIN A3 Retoladors	30 min